

Data di pubblicazione: 30 giugno 2021

DASHNOR DERVISHI, *50 vjet marredhenie me jashte*, ISBN: 9789928084439, Publisher Mediaprint, Tirane 2020.

In his first book of the series “50 Years of Foreign Relations”, Ambassador Dashnor Dervishi covers his experience encompassing the period 1972-1992

The events and observations depicted in the book highlight the fact that despite the social system and the interests of the political class in power, the strategic interests of the country remain the fundamentals of its foreign policy.

The relations of the Party-State with the leftist movements in Latin America during 1970-80 were driven by the power that had its influence in Albania at that period. Aware of its actions, the political leadership followed the conjunctures for the preservation of power, thus ensuring vital aid for the finances and economy of the country, as well as the international support of conjectural alliances.

Most of the book comprises the memoirs of the Ambassador in Italy, in the period 1988-1992. It was a time, when right after the fall of the Berlin Wall, the demarcation line between the two blocs during the Cold War, was displaced from the Adriatic Sea to the Black Sea and Albania became part of the social system it belonged to. Under the new circumstances, the political rapport between Italy and Albania assumed a more “geographic

dimension” and Rome became the main point of reference for all the relations with the West. Italy became the “promised land” of the Albanians, making a reality of the expression “All roads lead to Rome”. The departure of Popa family to Italy, after a 5-year long refuge in the Italian embassy (1985-1990), was followed by mass inundation of the embassies in Tirana, a biblical departure of more than 25 thousand Albanians towards the Italian shores, on 13 July of the same year.

The first “secret” meetings with religious and lay representatives, enabled the visit of Saint Tereza of Calcutta in Albania and the establishment of diplomatic relations with the Holy See. This period in Italy was characterized by the intensification of unprecedented relations between Albania and Italy in all fields.

After 22 March 1992, the democratic system was established in Albania. Under the new conditions, the role and the position of Albania in the European and Regional arena did not change and the non-productive idea of the country’s leadership that the West and the US need us, fueled the old mentality: “We govern and the world helps us”.

Dashnor Dervishi

Reflektime të mëtejshme të autorit

DASHNOR DERVISHI

50 Vjet Marrëdhënie me Jashtë është libri me autor ambasador Dashnor Dervishi. Libri është shkruar duke u bazuar në shënimet e mbajtura gjatë veprimtarisë në shërbimin e jashtëm, në informacionet dhe analizat zyrtare të hartuara për MPJ nga pozitat e ambasadorit, si dhe në kujtesën dhe përshtypjet e tij të kohës.

Në 50 vjet shërbim në marrëdhëniet me jashtë, 20 vitet e para, që trajtohen në këtë libër, i përkasin periudhës deri në vitin 1992, të ndara në disa etapa kohore. Sipas kapitujve, shënimet shoqërohen me fotografi dhe dokumenta origjinale të kohës.

Ngjarjet dhe reflektimet që dalin nga botimi i pjesës së parë, nxjerrin në pah se pavarësisht sistemit shoqëror dhe interesave të klasës politike në pushtet, parimet bazë të interesave strategjike të vendit mbeten gjithmonë të njëjtat në themelet e politikës së jashtme të çdo vendi.

Shënimet fillojnë me përshtypjet gjatë kontakteve të para me të huajt, që kanë shënuar në ndërgjegjen dhe formimin e autorit gjurmë të pashlyeshme, duke e ndjekur në çdo hap të punës së mëvonshme në shërbimin si diplomat. Ato tingëllojnë aktuale edhe sot.

Jo më kot rrugëtimi drejt botës së huaj jashtë kufijve të Shqipërisë fillon me përshkrimin e disa episodeve ngjarjeve “naive” gjatë kontakteve me të huajt, për të arritur në episode krejt të ngjashme në thelb, pavarësisht se

janë zhvilluar në kohë të tjera dhe më vonë në nivele të larta përfaqësimi shtetëror.

Ura e Bushtricës, jo më kot ka zënë kopertinën e librit; sepse aty, mbi këmbët e Urës dhe trasesë së hekurudhës që u rritën bashkë me brezin e diplomatit të ardhshëm, ai mori trenin për t'u futur në botën e pafundme dhe me shumë të panjohura jashtë kufijve të Shqipërisë. “Në atë kohë, thotë Dervishi, edhe unë ashtu si shumë të tjerë, ishim të bindur se ajo ishte Ura më e madhe në Rajon e më tej, dhe kushdo nga miqtë e huaj që e vizitonin, mburrjet e mia i duartrokisnin me lëvdata”.

“U ndjeva për herë të parë i zhgënjyer në udhëtimin e parë jashtë vendit, kur pashë urat me përmasa gjigande, gjë që më ndihmoi për të mos e përsëritur më gabimin me mburrjet në bisedat me të huajt, gjatë karrierës së mëvonshme diplomatike”.

Periudha e dytë, i përket veprimtarisë në ndjekje të zhvillimeve në Amerikën Latine dhe të marrëdhënieve të Partisë Shtet me vendet e atij kontinenti, kryesisht të lëvizjeve të majta, kur Dervishi ishte fillimisht specialist e më vonë përfaqësuesi më i lartë i shtetit shqiptar pranë qeverive të disa prej atyre vendeve latino- amerikane.

Në punën me Amerikën Latine, ndjekja nga afër e lëvizjeve të majta të asaj kohe dhe roli i vendit tonë nëpërmjet marrëdhënieve që Partia Shtet kishte vendosur me to, krijuan ndjesinë se sa më i vogël dhe i varfër të jetë një vend si rasti i Shqipërisë, aq më shumë pushtetarët e tij krijojnë raporte në përpjestim të zhdrejtë midis marrëdhënieve me të huajt nga njëra anë dhe popullit të tyre nga ana tjetër, duke u deformuar në paranojakë me të parët dhe në arrogantë me të dytët.

Duke qenë një vend i vogël, Shqipëria asnjëherë nuk ka arritur të luajë ndonjë rol të rëndësishëm në arenën ndërkombëtare. Sipas konjunkturave të kohës, udhëheqja e vendit është vënë në shërbim të asaj fuqie të madhe që ka pasur më shumë ndikim në Shqipëri, ndikim që e krijonte udhëheqja, sipas interesave të saja. Kështu ndodhi gjatë ndikimit jugosllav, po ashtu gjatë marrëdhënieve me kampin sovjetik, gjë që vazhdoi me lidhjet dhe praninë e ndikimeve kineze. E ndërgjegjshme për veprimet e saja, udhëheqja politike shfrytëzonte konjunkturën për ruajtjen e pushtetit, me propagandën brenda vendit se kishte mbështetje ndërkombëtare, duke siguruar kështu ndihma jetike për financat dhe ekonominë e vendit, si dhe mbështetje ndërkombëtare nga aleancat konjunkturale të kohës.

Pavarësisht shkaqeve ideologjike që propagandoheshin për opinion publik, shkaqet e vërteta të prishjes së PPSH-së, si me Bashkimin Sovjetik, ashtu edhe me Kinën, kishin në bazën e tyre kundërshtitë në lidhje me kushtëzimin e ndihmave për vendin me kërkesat për qëndrime më liberale, por edhe sugjerimet konkrete preferenciale për ndryshime në lidhshimin e vendit, si dhe për ndryshime të qëndrimeve tona në marrëdhëniet me Jugosllavinë.

Në marrëdhëniet me vendet fqinje, vëmendja e partisë-shtet ishte përqendruar në marrëdhëniet ndërshtetërore, pavarësisht propagandës që bëhej kundër ideologjisë “monarko-fashiste” greke apo kundër regjimeve ushtarake në Turqi. Edhe në këto vende kishte grupe e individë të veçantë që mbështesnin politikën e Partisë së Punës dhe kërkonin të viheshin në kontakt me të. Por Drejtoria Jashtme tregonte një kujdes të veçantë në qëndrimin ndaj tyre. Ndërkohë, gjendej mënyra për të siguruar përkrahjen,

duke u përpjekur për të mos krijuar asnjëherë marrëdhënie të qëndrueshme me ta.

Dekada e viteve 1980 ishte periudha e ndryshimeve të rëndësishme cilësore, që u shoqërua me ngjarje të mëdha në të gjithë botën, por në mënyrë të veçantë në Evropë, që si gjithmonë mbetet laborator i përpunimit të mendimit dhe organizimit social. E njëjta gjë ndjehej edhe në kontinentin latino-amerikan, ku vendin e juntave ushtarake apo diktatoriale, po e zinin gjithnjë e më shumë regjimet demokratike.

Në fund të vitit 1986 diskutohej për emrin e ambasadorit të ri, që do të shkonte në Meksikë. Mbas disa peripecish, u përfundua tek kandidatura e Dashnor Dervishit.

Ambasada e Meksikës mbulonte edhe 6 vende të tjera, me të cilat Shqipëria kishte marrëdhënie diplomatike: Ekuadori, Kolumbia, Venezuela, Nikaragua, Kosta Rika dhe Panamaja.

Periudha e tretë i përket Italisë; pavarësisht kohës së qëndrimit prej katër vitesh, kapitujt e Italisë zënë periudhën më voluminoze, për vetë zhvillimet intensive që ndodhën në atë kohë. Periudha nga viti 1988 deri më 1992 përfshin vitet e ndryshimeve të mëdha jo vetëm në Evropë por dhe në Shqipëri.

Në ato vite transformimesh të thella në botë dhe në Shqipëri, Roma u kthye në qendrën kryesore të referimit të të gjithë spektrit shoqëror, ekonomik dhe politik të shqiptarëve, në marrëdhëniet me jashtë vendit. Italia u kthye në qendrën kryesore të kontaktit të vendit tonë me Perëndimin, duke e identifikuar atë me Botën Perëndimore në përgjithësi. Italia u kthye në “Tokën e Premtuar” të shqiptarëve. Më shumë se çdo

herë tjetër, në atë periudhë u bë reale shprehja se “Të gjitha rrugët të shpien në Romë”.

Periudha prej katër vitesh e qëndrimit në Itali, do të kthehej në sprovën më të vështirë dhe më të rëndësishme të veprimtarisë diplomatike të ambasador Dervishit. Gjatë asaj periudhe u desh përballja me ngjarje nga më komplekset, duke qenë jo vetëm dëshmitar i ngjarjeve që ishin jashtë praktikave standarde të diplomacisë së atëhershme të vendit të izoluar ballkanik, por që do të duhej të merreshin edhe vendime të rëndësishme, duke u bazuar thjesht në intuitën njerzore për probleme tepër delikate politike, siç ishin iniciativat “e tepruara” në fushën e kulturës me shfaqjen e bujshme të Albano e Rominës në stadiumin e Tiranës, nxitjen dhe realizimin e vizitës në Shqipëri të nobelisten shqiptare të asaj kohe, Nënë Terezës, etj.

Ishte fundi i viteve 80, koha e ndryshimeve të mëdha politike në botë, kur Luftës së Ftohtë po i vinte fundi. Ishte koha kur Evropa po përgatitej të shënjojte kufij të rinj dhe kur bota do të ridimensiononte aleancat Lindje-Perëndim dhe interesat gjeostrategjike.

Gorbaçovi kishte shpallur reformat ekonomike, nëpërmjet Perestrojkës dhe hapjen nëpërmjet Gllasnostit, duke rritur liritë dhe transparencën dhe duke ulur tensionin ndërmjet dy superfuqive.

Papa Vojtilas përshëndeti rënien e Murrin të Berlinit duke bërë thirrjen e famshme se njerëzimi mbetet gjithnjë në vazhdim të kërkimit për perfeksionimin e shoqërisë së tij.

Në mënyrë të natyrshme, mënyra e drejtimit nën autoritetin e udhëheqësve të vjetër e historikë, që kishin dalë nga Lufta e Dytë Botërore apo që ishin

ende nën ndikimin e saj, po i linte vendin administrimit të pushtetit me qeverisje kolektive, me sistem rotativ e me transparencë më të madhe. Sistemi socialist i Lindjes, i bazuar mbi pronën e përbashkët dhe luftën e klasave, kishte dështuar në garën me Perëndimin, që kishte shfaqur superioritetin e tij gjatë periudhës së Luftës së Ftohtë. Në kampin socialist kishin filluar tendencat e shkëputjes, ndërsa Bashkimi Sovjetik po jepte shenjat e shpërbërjes. Në vendet e Lindjes kishin filluar lëvizjet e para për ndryshime dhe krijoheshin gjithnjë e më shumë hapësira për rregjime më të buta e tolerante.

Vija e ndarjes midis dy blloqeve politike e ushtarake gjatë luftës së ftohtë të para viteve '90, u zhvendos nga Adriatiku në Detin e Zi, dhe vendi ynë, për herë të parë në historinë e vet, u gjend gjeografikisht në brendësi të bllokut politik, ushtarak dhe të sistemit shoqëror, në të cilin natyrshëm i takonte të ishte. Ndryshimet e nevojshme që ndodhën në vendin tonë, sollën kalimin e sistemit tonë shoqëror nga ai totalitar në atë demokratik. Shenjat e para të ndryshimeve po shfaqeshin edhe në Shqipëri; ndërkohë që blloqet dhe situatat gjeostrategjike ndryshonin, interesat kombëtare mbeten po ato.

Në vitet 80, gjatë periudhës së luftës së ftohtë, edhe vetë Italia u përfshi në zhvillime të rëndësishme politike. Ngritja e strukturave paramilitare të së djathtës, të njohura me emërtimin "Gladio", rrëmbimi dhe vrasja e Aldo Moros dhe historitë me "Brigadat e Kuqe", ia kishin lënë vendin kompromiseve të mëdha historike, duke krijuar për herë të parë në historinë e Italisë një koalicion qeverisës midis demokristianëve të djathtë të Arnaldo Forlani-t dhe Giulio Andreotti-t me socialistët e majtë të

Bettino Craxi-t. Në Italinë demokratike po fillonin të frynin erërat e reformave akoma më të thella, që do të parapriheshin nga furtuna “Mani Pulite” e prokurorit Antonio Di Pietro.

Ndërkohë vazhdonte paqëndrueshmëria e qeverive italiane, që zëvendësonin pareshtur njëra-tjetrën, duke e vështirësuar ndjekjen e jetës së brendshme politike. Në rrethin diplomatik në atë kohë qarkullonte historia me presidentin amerikan George Bush, i cili, gjatë ditëve të vizitës së tij në Itali, përjetoi ndryshimin e qeverisë. Habisë së tij sesi ka mundësi që të ndodhnin këto ndryshime kaq të shpeshta në Itali, Craxi iu përgjigj se “po të dinim arsyet, nuk do të na ndodhnin”.

Mbas rënies së Murit të Berlinit, politika e jashtme italiane në drejtim të Shqipërisë zinte një vend të veçantë, duke mbetur një “dimension gjeografik” i përhershëm.

Përgjatë viteve 1990-1991, gjithmonë me miratimin e aleatëve të saj evropianë dhe të SHBA-ve, Italia mori përsipër të luante edhe një rol mbikëqyrës ndaj zhvillimeve në Shqipëri dhe Kosovë, si një element i rëndësishëm i faktorit shqiptar në rajon, në kuadër të proceseve shpërbërëse në Jugosllavi. Roli mbështetës i Italisë ndaj vendit tonë, për të kontribuar në stabilizimin e gjendjes ekonomike dhe politike, për të ndihmuar në proceset demokratizuese dhe në ato të hapjes ndaj Perëndimit në mënyrë graduale, nuk mund të mos ndikohej nga faktorët që lidheshin me zhvillimet në Jugosllavi.

Ndërsa në skemat perëndimore ishte skicuar pak a shumë ndarja e ish-republikave të Federatës Jugosllave, ende nuk ishte e qartë e ardhmja e Kosovës, që me statusin e saj si Krahinë Autonome, mund të shpërthente

e të dilte jashtë kontrollit, për shkak të lëvizjeve të para të shqiptarëve në Kosovë, që në fakt ishin fillesat e shpërbërjes së Federatës Jugosllave.

Ambasada shqiptare në Romë ndiqte me kujdes çdo lëvizje, duke marrë takime me përfaqësuesit kosovarë që vinin në Itali, pa u ekspozuar hapur në mbështetjen aktive ndaj çështjes së Kosovës, pasi në atë kohë kjo gjë konsiderohej si ndërhyrje në punët e brendshme të Jugosllavisë. Përveç kësaj, një nga temat më të preferuara të propagandës antikosovare ishte destabilizimi i rajonit nga rreziku i “Shqipërisë së Madhe”. Në ato kushte, ndërmerreshin takime “të fshehta”, duke u kujdesur të mos provokohej ndonjë incident i rastit.

Zhvillimet në Shqipëri dhe ngjarjet në vende të ndryshme të Evropës Lindore ndiqnin njëra-tjetrën. Më 25 dhjetor 1989, në Bukuresht ndodhi përmbysja e përgjakshme e regjimit, dhe ekzekutimi i çiftit Çausheku u shfaq në televizion. Por ngjarjet që po ndryshonin Evropën, kishin trokitur shumë më herët në Shqipëri se në vendet e tjera të Lindjes. Në Ambasadën Italiane në Tiranë, që prej 12 dhjetorit 1985, kishin mbetur të ngujuar gjashtë pjesëtarët e familjes Popa dhe nuk kishte asnjë shenjë për zhbllokim të gjendjes. Me sa duket, ajo që nisi në Shqipëri ia la vendin ndryshimeve të dhimbshme në Rumani, ndërsa ndryshimet në Shqipëri do të kryheshin butësisht, vetëm me histori ambasadash.

Strehimi në ambasadën italiane i gjashtë shtetasve shqiptarë të familjes Popa, nga dhjetori i vitit 1985 deri në maj të vitit 1990, bëri që marrëdhëniet dypalëshe, të cilat po merrnin një farë zhvillimi, të frenoheshin në mënyrë të dukshme. Në pamje të jashtme, të dyja palët e trajtuan ngjarjen me një delikatesë shembullore, duke e konsideruar secila

veten si viktimë të diçkaje që dilte mbi mundësitë e saj për të zhbllokuar gjendjen e krijuar. Pavarësisht gjëndjes së marrëdhënieve pothuajse të ngrira, bëheshin përpjekje artificiale për ta injoruar atë, duke shpresuar në zgjidhjen nëpërmjet “lodhjes”.

Largimi i familjes Popa për në Itali në maj 1990, do të pasohej nga dyndja masive nëpër ambasada më 13 korrik të po atij viti dhe do të përfundonte me largimin në mënyrë spektakolare të më shumë se 5.500 qytetarëve me gjashtë anije drejt brigjeve të Italisë.

Në analizat që janë bërë dhe vazhdojnë të bëhen herë pas here në raste përkujtimore mbi proceset demokratike në Shqipëri, zanafilla përqendrohet në kalimet masive të mureve të ambasadave në Tiranë, si veprimi i parë i shpërthimit të dëshirës së shqiptarëve për liri e demokraci, që do t’u hapte rrugën të gjitha proceseve të mëtejshme, që sollën përfundimisht ardhjen në pushtet të një regjimi demokratik, më 22 mars të vitit 1992. Shkëndija e parë, sakrifica e gjashtë anëtarëve të familjes Popa, u la në harresë.

Puna me bashkatdhetarët dhe shtetasit shqiptarë është një nga detyrat e përhershme të një përfaqësie jashtë vendit; por ndryshe nga sot, përpara vitit 1992, kjo detyrë konceptohej krejt ndryshe dhe ishte mjaft komplekse, ndryshe nga ato që shkruhen për historitë e mërgatave shqiptare të pasluftës, me të arratisur e diversantë.

Në Itali, ambassador Dervishi pati rastin të njihet nga afër me ato dukuri, jo drejtpërsëdrejti, pasi ato ishin shuar në fund të viteve ‘50, por me pasojat e tyre. Aty ai krijoi bindjen se historia me diversantë e sigurimsa ishte një lojë e madhe, që luhej në kurriz të atyre që kishin lënë vendin, me shpresën

se do të merrnin pushtetin me grupe diversantësh dhe me mbështetjen e vendeve të Perëndimit, ku ata ishin strehuar, në një kohë që Jalta kishte përcaktuar kufijtë e të dy sistemeve të ndryshme ideologjike dhe të shteteve të tyre përkatëse. Përmbysja e regjimit komunist të Enver Hoxhës do të thoshte edhe ndryshim i kufijve të dy blloqeve, që vazhduan të ekzistonin deri në përfundim të Luftës së Ftohtë, me rënien e Murit të Berlinit.

Mundësia e marrjes së pushtetit me diversantë ishte vetëm fantazi, pasi nuk kishte asnjë kusht logjistik apo mbështetje reale brenda e jashtë vendit. Ndërkohë që në Poloni, Hungari e Çekosllovakia, kishin dështuar përpjekje shumë më serioze dhe në kushte shumë më të favorshme brenda vendit. Pas 12 dhjetorit të vitit 1990, me krijimin e Partisë Demokratike e më pas edhe të partive të tjera politike, pra me shpalljen e sistemit pluralist në vendin tonë, lindi në mënyrë të natyrshme nevoja për vendosjen e lidhjeve dhe marrëdhënieve të tyre me partitë simotra në Itali.

Në fillimet e tyre, të gjitha partitë ishin në kërkim të homologut të vet, duke u nisur kryesisht nga ngjashmëria në emër. Kaloi shumë kohë, derisa partitë tona arritën në përafrimet e nevojshme, për t'u formatuar secila parti sipas standardeve evropiane, por edhe për të mësuar të bashkëjetonin në të njëjtin sistem me partitë kundërshtarë, si pjesë e domosdoshme e strukturës shtetërore në një shoqëri demokratike.

Që me krijimin e partive të para, drejtuesit kryesorë të demokratëve, republikanëve e socialdemokratëve vrapuan në Romë, për të gjetur të ngjashmit e tyre. Në mungesë të kontakteve dhe të njohjeve, por edhe për arsye të vështirësive teknike e financiare, shumica e tyre iu drejtuan

ambasadës shqiptare, ku pa asnjë dallim apo diferencim, gjetën mbështetjen e plotë dhe pa rezerva.

Ambasada në Romë, krahas ndjekjes së problemeve që lidheshin me punën normale të saj, e pa këtë veprimtari si një detyrë parësore, jo me syrin partiak, por si një nga elementet më të rëndësishëm në shërbim të hedhjes së themeleve të shëndosha për sistemin e ri shoqëror e shtetëror, që po ngrihej në Shqipëri. Nga ana tjetër, edhe drejtuesit e partive kryesore italiane, në kontaktet që po vendosnin me partnerët e tyre të rinj dhe ende të panjohur shqiptarë, e dëshironin praninë dhe “rekomandimin” e ambasadës, që si organizëm zyrtar garantonte se kishte të bënte me parti legale dhe serioze.

Në Itali, shkruan Dervishi, vura re se çfarë pozicioni zë vendi ynë në arenën e politikës së jashtme në qëllimet gjeostrategjike të Evropës dhe të Rajonit tonë si dhe rolin tonë në këto hapësira; rol ky që shpesh nuk përputhet me idetë dhe qëndrimet e establishmentit shqiptar i cili ushqen në opinionin e vendit një filozofi dhe mentalitet krejt të kundërt faktorizimi dhe protagonizmi fals, për ta shfrytëzuar këtë gjë thjesht për mbajtjen e pushtetit brenda vendit.

Duke shërbyer kryesisht në vendet fqinje dhe të Rajonit tonë si në Itali, Turqi, Rumani, Greqi, etj, ai nxjerr konkluzionin se fuqitë e mëdha, si në Perëndim edhe në Lindje, marrëdhëniet e tyre me vendin tonë i kanë ndërtuar prej kohësh mbi bazën e qëndrimeve dhe marrëdhënieve tona kryesisht me vendet fqinje dhe çështjes shqiptare në veçanti.

Qëndrimi i shtetit shqiptar ndaj të drejtave të minoriteteve, kryesisht atyre me origjinë nga vendet fqinje i kanë ndërthurur këto interesa me vendet

fqinje dhe kanë përcaktuar me kushtëzim edhe aleatët tanë të mëdhenj strategjikë. Kur politika shqiptare do të arrijë të krijojë një raport të drejtë midis këtyre faktorëve, Shqipëria do të kthehet në një vend të sigurtë për investime, pa qenë nevoja që lidershipi politik të mbivlerësojë krijimin e marrëdhënieve apo simpatie personale me udhëheqës të rëndësishëm politikë nëpër botë apo biznesmenë të fuqishëm privatë të huaj.

Me sloganin “Ne qeverisim dhe Bota na ndihmon”, është ushqyer ndër vite mentaliteti i gabuar se Perëndimi dhe Amerika kanë nevojë për ne, prandaj e kanë për detyrë të na ndihmojnë, se ne kemi në dorë stabilitetin e Rajonit e të tjera si këto. Por më e keqja është se kjo gjë ka kultivuar një farë dembelizmi dhe pritshmërie për çdo gjë nga jashtë, duke institucionalizuar ndihmat e huaja në të njëjtin nivel me atë që ne vetë duhet të bëjmë në fushën e ekonomisë apo të reformave sociale e politike brenda vendit. Në dekada, kjo ka sjellë deformimin në opinionin e vendit, duke krijuar përshtypjen e gabuar për t’i matur punën e qeverisë së radhës jo nga reformat apo investimet serioze që realizon, por nga aftësia për të mbledhur e siguruar ndihma nga jashtë.

Gjatë vitit 1991-92, delegacionet e shumta që vinin në Itali nga Shqipëria apo anasjelltas, përcillnin projekte nga më interesantet. Dukej sikur Shqipëria kishte hyrë nën patronazhin e Italisë, në pritje të një Plani Marshall. Ndërkohë, projektet dhe vendimet e marra nga mbledhja e përbashkët e dy qeverive dhe e komisioneve të shumta që arrinin shuma prej dhjetëra miliardë liritash, nuk arritën të konkretizohen.

Në një nga intervistat në shtypin italian ambasador Dervishi do të theksonte se “Për Shqipërinë duhet një plan Marshall. Tërë mund të

kthehej në një laborator të shoqërisë postkomuniste”. Pa mohuar domosdoshmërinë e ndihmave italiane në momente të vështira, ai i përshkruan ato si aspirina që ndihmojnë në uljen e temperaturës... “Në qoftë se gjysma e shumës që u shpenzua për furnizimin me prodhime ushqimore, do të vinte në formën e kredive financiare, gjendja do të ishte më e mirë, si për ekonominë shqiptare, ashtu edhe për të zhvilluar raportet dypalëshe më të forta me Italinë...Në Tiranë nuk duan të dëgjojnë më fjalën “ndihmë”, por duan që ta zëvendësojnë atë me fjalën “bashkëpunim”. Bashkëpunimi është ndihma më e mirë, si për Shqipërinë e sotme, ashtu edhe për raportet dypalëshe për sot dhe për të ardhmen”. Gjatë vitit 1992, marrëdhëniet komplekse midis Italisë dhe Shqipërisë morën një karakter tjetër. Skenat biblike të refugjatëve shqiptarë mbi anijet e rrëmbyera nëpër Adriatik dhe pamjet dramatike në brigjet dhe portet italiane filluan të harrohen, ndërkohë që në Shqipëri po merrte rrugë faza e fundit e zhvillimeve demokratike drejt zgjedhjeve të 22 marsit. Edhe gjendja në Jugosllavi u bë më e qartë me shpërbërjen e saj dhe krijimin e shteteve të reja ballkanike të Sllovenisë dhe Kroacisë në 25 qershor 1991, ndërkohë që Kosova nuk krijoi ndonjë problem në atë fazë. Roli, por edhe interesat ambicioze të Italisë në Ballkan e Shqipëri, filluan të zbehen me rritjen e pranisë së SHBA-ve, Gjermanisë, Vatikanit, etj. Kontaktet me fenë dhe me përfaqësuesit e besimeve të ndryshme fetare në veprimtarinë e Dervishit jashtë vendit pasqyrohen deri diku edhe në këtë libër. Takimet e para “sekrete” me përfaqësues fetarë e laikë, me shoqata e kardinalë të rëndësishëm për kohën, bënë të mundur për të sjellë në Shqipëri një nga figurat më të ndritura të kombit shqiptar, shënjtoren

Nënë Tereza; dhe më tej, hapjen e portave të Vatikanit, gjë që çoi në vendosjen e marrëdhënieve diplomatike me vendin tonë.

Qëlloi që Dervishi të ushtrojë detyrën e ambasadorit në katër nga vendet që përfaqësojnë katër kulturat më të rëndësishme të besimit fetar që kanë ndikuar në botë me filozofinë e tyre ndër shekuj; po ashtu edhe në Shqipëri, përveç sinagogave të judaizmit hebre, ato simbolizohen në qendër të kryeqytetit me tre institucionet e kultit mysulman, ortodoks dhe katolik, ku besimtarët e secilës fe ushtrojnë ritet fetare në ato godina pa dhënë më të voglin kontribut për ngritjen e tyre.

Autori ka krijuar bindjen se besimi në vetvete për të bërë diçka për vehte dhe për Shqipërinë, fillon në praktikimin e riteve fetare në institucionet e kultit, të ndërtuara me kontribut të brendshëm nga komunitetet lokale të çdo feje dhe jo duke u falur në kishat e xhamitë e ngritura nga të tjerë në formë ndihme.

Funksioni i diplomacisë është menaxhimi i marrëdhënieve ndërkombëtare nëpërmjet bisedimeve. Njësoj si fushat e tjera shoqërore, diplomacia është gjithashtu në transformim të përhershëm. Bota diplomatike përballet në mënyrë të vazhdueshme me “të vjetrën” dhe “të renë”. Teoria dhe praktika e diplomacisë kanë nevojë të përballen vazhdimisht me zhvillimet shoqërore dhe t’u përshtaten atyre.

Sidoqoftë, kur mjedisi shoqëror dhe politik bën thirrje për ndryshime, që kapërcejnë “zakonet diplomatike”, duhet pasur kujdes që ndërkohë që ndërmerren ndryshimet e nevojshme, të mos ketë përkeqësim, si në cilësinë e diplomacisë, ashtu edhe në nivelin e arritjes së objektivave që komuniteti pret të përmbushen prej saj.

Në vitet 1990 – 1991 diplomacia shqiptare ishte disa hapa përpara në perceptimin e procesit të ndryshimeve që po ndodhnin, jo vetëm në Evropë, por edhe në Shqipëri. Nga ana tjetër, duhet thënë se edhe në një pjesë të klasës politike shqiptare kishte një perceptim më të përparuar për nevojën e avancimit në marrëdhëniet ndërkombëtare, në raport me nxitjen e reformave demokratike brenda vendit. Diplomatët shqiptarë kishin kohë që kishin dalë jashtë kornizës së rregullave të deriatëhershme. Pa marrë ndonjë porosi direkte, por vetëm me ndjesinë e tyre dhe “lejen” në heshtje të Tiranës, përfaqësuesit në Nju Jork dhe vende të tjera kishin hyrë në kontakte dhe bisedonin pa frikë me përfaqësuesit e vendeve, me të cilët, deri në atë kohë, ishin rreptësisht të ndaluara takimet e bisedat, si SHBA-të, B.S-ja., Britania, Izraeli, Afrika e Jugut, etj.

Dikur ambasadori ishte emblema e shtetit të vet, ishte me të vërtetë ashtu siç shkruhet në dekretin e Presidentit: Ambasador i Jashtëzakonshëm dhe Fuqiplotë. Sot, ky rol ka pësuar ndryshime të mëdha. Kjo nuk ndodh vetëm në Shqipëri, është risi për të gjitha vendet në botë. Arsyet dihen: globalizmi, hapja e kufijve, gjithëpërfshirja, integrimi, etj. Dhe është shumë mirë. Sipas ambasadorit Dervishi “Dikur, në objektivat tona, kjo gjë ishte një nga synimet kryesore: hapja, shtimi i kontakteve, komunikimi i drejtpërdrejtë. Kjo nuk e ul aspak rolin dhe rëndësinë e ambasadorit, përkundrazi, i jep më shumë rëndësi, dhe e bën në të njëjtën kohë edhe më të vështirë punën e tij; kërkon më shumë pasion, përkushtim, cilësi dhe vizion, sepse dinamikat kanë shpejtësi marramendëse, gara është bërë më e fortë, pasi tani të gjithë merren me politikën e jashtme, si gjysma e popullsisë që ndodhet jashtë, ashtu edhe ajo që ka mbetur brenda vendit.

Tani, gjithnjë e më shumë, po promovohen ambasadorët e nderit, ku përfshihen personalitete të fushës së letrave, të artit apo të sportit, konsujt e nderit apo ndonjë personalitet i diasporës. Por asnjë prej këtyre funksioneve, që në fakt janë pjesë e punës sonë, nuk e zëvendëson rëndësinë dhe plotfuqishmërinë e ambasadorit të shtetit. Njohjet dhe kontaktet e politikanëve dhe qeveritarëve tanë me homologët e tyre në botë, bëjnë që ndonjëherë të neglizhohet apo të anashkalohet roli i ambasadorit në axhendën e autoriteteve tona, por kjo nuk e zbeh dhe nuk mund të zgjasë shumë, pasi axhenda dhe kujtesa e ambasadës është e vetmja që ka plotfuqishmëri dhe jetëgjatësi.

(Traduzione in italiano) Ulteriori Riflessioni dell'Autore

50 anni di relazioni estere è un libro dell'ambasciatore Dashnor Dervishi. Il libro è scritto sulla base degli appunti tenuti durante l'attività diplomatica estera, delle informazioni ufficiali e delle analisi redatte per il MAE albanese nella carica di ambasciatore, nonché delle sue memorie e delle impressioni personali del tempo.

Dei 50 anni di servizio nelle relazioni estere, i primi 20 anni che vengono trattati in questo libro, che appartengono al periodo fino al 1992, sono suddivisi in più fasi temporali. Secondo i capitoli, le note sono accompagnate da fotografie e documenti originali dell'epoca. Le vicende e le riflessioni che emergono dalla pubblicazione della prima parte, mettono

in luce che nonostante il sistema sociale e gli interessi della classe politica dirigente, i principi fondamentali degli interessi strategici del Paese rimangono sempre gli stessi nelle fondamenta della politica estera di ogni Paese.

I 50 anni all'estero, a servizio del popolo albanese e delle istituzioni del Paese, sono distribuiti in quattro capitoli, di cui il primo capitolo intitolato "I primi contatti", il secondo dedicato al servizio in America latina, il terzo nel Messico e il quarto, il più corposo, dedicato alla impegnata e ricca attività in Italia, senza dubbio la parte più preponderante e più intensa di eventi, in Gran Bretagna, Israele, Malta. I primi 20 anni (dal 1986 fino al 1992) si aprono con le impressioni di un giovane diplomatico, che inizia il suo "viaggio" all'estero e conosce mondi diversi da come li descriveva la dittatura. Significativo è l'episodio del ponte Bushtricë, messo appositamente in prima di copertina, che egli, come tutti gli albanesi, credeva fosse di grandi dimensioni, ma che si rivela modesto al confronto con i ponti che ha visto all'estero. Questa è di fatto l'esperienza di molti albanesi che emigrati all'estero hanno dovuto ridisegnare la propria vita, volutamente deformata da un regime dittatoriale tra i più duri. In questa parte sono descritti alcuni episodi di simili vicende vissute in modo "ingenuo" durante i contatti con gli stranieri, avvenuti in altri periodi ad alti livelli di rappresentanza statale. Il Ponte Bushtricë, non a caso occupa la copertina del libro, perché ai piedi del Ponte la nuova generazione di diplomatici ha preso il treno per entrare nel mondo sconfinato e con tante incognite fuori dai confini dell'Albania. "A quel tempo", dice Dervishi, "io, come molti altri, ero convinto che fosse il ponte più grande della regione

e oltre, e tutti gli amici stranieri che lo hanno visitato hanno applaudito il mio orgoglio.... Mi sono sentito deluso per la prima volta durante il mio primo viaggio all'estero, quando ho visto i ponti di dimensioni gigantesche, che mi hanno aiutato a non ripetere l'errore di vantarmi nelle conversazioni con gli stranieri durante la mia successiva carriera diplomatica". La dittatura aveva avuto la forza di imporre una realtà diversa che non esisteva, ma che doveva andar bene con l'inganno per gli albanesi.

Il secondo periodo appartiene all'attività in America Latina, durante il quale si sono sviluppati importanti rapporti dello Stato albanese Parte con i paesi di quel continente e principalmente con i movimenti di sinistra. Inizialmente Dervishi ha operato come specialista e successivamente come massimo rappresentante dello Stato albanese presso i governi di alcuni di quei paesi latino americani. Lavorando con l'America Latina, seguendo da vicino i movimenti di sinistra, egli percepì quanto piccolo e povero fosse un Paese come l'Albania di quel tempo. Il Paese attraverso le relazioni internazionali con gli stati perseguì una strana linea, mostrandosi paranoico con gli stranieri e arrogante con il popolo.

Essendo un piccolo paese, l'Albania non è mai riuscita a svolgere un ruolo importante sulla scena internazionale. Secondo le congiunture dell'epoca, la leadership del Paese si è messa al servizio di quella grande potenza che ha avuto la maggiore influenza in Albania, un'influenza creata dalla dirigenza, secondo i suoi interessi. Ciò è accaduto durante l'influenza jugoslava, così come durante i rapporti con l'Unione sovietica, sono continuati con i dirigenti cinesi durante la collaborazione con la Cina.

Consapevole delle sue azioni, la leadership politica albanese usò le congiunture per mantenere il potere, con la propaganda interna che aveva supporto internazionale, fornendo così un'assistenza vitale alle finanze e all'economia del paese, così come il sostegno internazionale dipendeva dalle alleanze congiunturali del tempo. Nonostante le cause ideologiche comunicate al pubblico, le vere cause del crollo del Partito del Lavoro d'Albania (il partito unico nazionale), sia con l'Unione Sovietica sia con la Cina, erano basate sull'opposizione al condizionamento degli aiuti al Paese in cambio di richieste di atteggiamenti più liberali. Inoltre, vi erano anche concrete interferenze riguardo alla nomina della leadership del paese, nonché richieste di cambiamento nei rapporti con la Jugoslavia. Nelle relazioni con i paesi vicini, l'attenzione del partito-stato era sulle relazioni interstatali, nonostante la propaganda contro l'ideologia greca "monarco-fascista" o contro i regimi militari in Turchia. Anche in questi paesi c'erano gruppi e individui speciali che sostenevano la politica del partito del lavoro d'Albania e cercavano di entrare in contatto con esso. Ma la Direzione degli Esteri ha mostrato una certa prudenza nei loro confronti, cercando di creare dei contatti, ma mai un rapporto duraturo con loro.

Il decennio degli anni '80 è stato il periodo dei significativi e importanti cambiamenti, accompagnati da grandi eventi in tutto il mondo, ma soprattutto in Europa, che come sempre rimane il laboratorio di elaborazione del pensiero e dell'organizzazione sociale. Lo stesso vento di cambiamento si è sentito nel continente latino americano, dove il posto delle giunte militari o dittatoriali era sempre più occupato dai sistemi democratici. Alla fine del 1986 si discute il nome del nuovo ambasciatore

in Messico e dopo alcune peripezie, viene scelta la candidatura di Dashnor Dervishi. L'ambasciata messicana copriva altri 6 paesi con i quali l'Albania aveva relazioni diplomatiche: Ecuador, Colombia, Venezuela, Nicaragua, Costa Rica e Panama.

Il terzo periodo riguarda l'Italia; nonostante una permanenza di quattro anni, i capitoli d'Italia occupano la parte più voluminosa, per gli sviluppi molto intensi che ebbero luogo in quel periodo. Il periodo dal 1988 al 1992 comprende anni di grandi cambiamenti non solo in Europa ma anche in Albania.

In quegli anni di profonde trasformazioni nel mondo e in Albania, Roma diventa il principale centro di riferimento dell'intero spettro sociale, economico e politico degli albanesi nei rapporti con l'estero. L'Italia divenne il principale centro di contatto del nostro Paese con l'Occidente, identificandolo con l'Occidente in generale. L'Italia è diventata la "Terra Promessa" degli albanesi. Più che mai, in quel periodo si concretizza l'espressione "Tutte le strade portano a Roma".

Il soggiorno di quattro anni in Italia si sarebbe trasformata nella prova più difficile e importante dell'attività diplomatica dell'ambasciatore Dervishi. Durante quel periodo era necessario affrontare gli eventi più complessi, non solo eventi che erano al di fuori delle pratiche diplomatiche standard dell'allora isolato paese balcanico, ma anche eventi che avrebbero richiesto decisioni importanti, basate semplicemente sull'intuizione umana per problemi politici molto delicati, come iniziative "eclatanti" nel campo della cultura con la clamorosa esibizione di Albano e Romina nello stadio di

Tirana, la promozione e realizzazione della visita in Albania all'allora Premio Nobel albanese Madre Teresa ecc.

Era la fine degli anni '80, il periodo dei grandi cambiamenti politici nel mondo, quando la Guerra Fredda stava volgendo al termine. Era un tempo in cui l'Europa si preparava a segnare nuove frontiere e il mondo ridimensionava le alleanze Est-Ovest e gli interessi geostrategici.

Gorbaciov aveva proclamato riforme economiche, attraverso la Perestrojka, e l'apertura, attraverso la Glasnost, aumentando le libertà e la trasparenza e riducendo le tensioni tra le due superpotenze.

Papa Wojtyla aveva salutato la caduta del muro di Berlino, facendo il famoso appello all'umanità di non avere paura e di rimanere costantemente alla ricerca della perfezione nella società.

Naturalmente, il modo di governare sotto l'autorità dei vecchi e storici leader, usciti dalla seconda guerra mondiale o che erano ancora sotto la sua influenza, stava cedendo il passo all'amministrazione del potere con governo collettivo, a rotazione e con maggiore trasparenza. Il sistema socialista d'Oriente, basato sulla proprietà comune e sulla lotta di classe, aveva fallito nella corsa con l'Occidente, che aveva mostrato la sua superiorità durante il periodo della Guerra Fredda. Nel campo socialista erano iniziate le tendenze alla secessione, mentre l'Unione Sovietica mostrava segni di disintegrazione. Nei paesi dell'Est erano iniziati i primi movimenti per il cambiamento e si creava sempre più spazio per regimi più indulgenti e tolleranti.

La linea di demarcazione tra i due blocchi politico e militare durante la Guerra Fredda prima degli anni '90 si è spostata dall'Adriatico al Mar Nero

e il nostro paese, per la prima volta nella sua storia, si è trovato geograficamente all'interno del blocco politico, del sistema militare e sociale, a cui naturalmente apparteneva. I necessari cambiamenti avvenuti nel nostro Paese hanno determinato la transizione del nostro sistema sociale da quello totalitario a quello democratico. I primi segnali di cambiamento si sono manifestati anche in Albania; mentre i blocchi e le situazioni geostrategiche sono cambiate, gli interessi nazionali sono rimasti gli stessi.

Negli anni '80, durante il periodo della Guerra Fredda, l'Italia stessa fu coinvolta in importanti sviluppi politici. L'ascesa delle strutture paramilitari di destra, note come "Gladio", il rapimento e l'assassinio di Aldo Moro e le storie delle "Brigate Rosse", avevano lasciato il posto a importanti compromessi storici, creando per la prima volta nella storia dell'Italia una coalizione di governo tra i democristiani di destra di Arnaldo Forlani e Giulio Andreotti con i socialisti di sinistra di Bettino Craxi. Nell'Italia democratica cominciavano a soffiare venti di riforme ancora più profonde, che sarebbero state precedute dalla tempesta "Mani Pulite" del pm Antonio Di Pietro.

Intanto continuava l'instabilità dei governi italiani, che si sostituivano costantemente a vicenda, rendendo difficile il proseguimento della vita politica interna. Nel circolo diplomatico in quel momento circolava la storia con il presidente Usa George Bush, che, nei giorni della sua visita in Italia, ha vissuto il cambio di governo. Egli chiese con sua sorpresa come sia possibile che questi cambiamenti avvengano così spesso in Italia, Craxi ha risposto che "se conoscessimo le ragioni, non ci accadrebbero".

Dopo la caduta del muro di Berlino, la politica estera italiana verso l'Albania ha occupato un posto speciale, rimanendo una "dimensione geografica" permanente. Negli anni 1990-1991, sempre con l'approvazione dei suoi alleati europei e statunitensi, l'Italia si è impegnata a svolgere un ruolo di supervisione degli sviluppi in Albania e Kosovo, come elemento importante del fattore albanese nella regione, all'interno dei processi di disgregazione in Jugoslavia. Il ruolo di sostegno dell'Italia nei confronti del nostro Paese, per contribuire alla stabilizzazione della situazione economica e politica, per assistere ai processi di democratizzazione e a quelli di graduale apertura all'Occidente, non poteva essere indifferente ai fattori legati agli sviluppi in Jugoslavia.

Mentre negli schemi occidentali la divisione delle ex repubbliche jugoslave era più o meno delineata, non era ancora chiaro il futuro del Kosovo, che con il suo status di Provincia Autonoma, poteva esplodere e sfuggire al controllo, a causa dei movimenti dei primi albanesi in Kosovo, che furono di fatto l'inizio dello scioglimento della Federazione jugoslava.

L'Ambasciata albanese a Roma ha seguito attentamente ogni mossa, incontrando i rappresentanti kosovari in arrivo in Italia, senza essere apertamente esposta a un sostegno attivo per la questione del Kosovo, poiché all'epoca questa era considerata un'interferenza negli affari interni della Jugoslavia. Inoltre, uno degli argomenti preferiti della propaganda antisovietica era la destabilizzazione della regione a causa della minaccia della "Grande Albania". In quelle condizioni si tenevano riunioni "segrete", facendo attenzione a non provocare incidenti accidentali.

Gli sviluppi in Albania e gli eventi in diversi paesi dell'Europa orientale si sono susseguiti. Il 25 dicembre 1989 a Bucarest ebbe luogo un sanguinoso rovesciamento del regime e fu trasmessa in televisione l'esecuzione della coppia Ceausescu. Ma, gli eventi che stavano cambiando l'Europa avevano bussato all'Albania molto prima che in altri paesi dell'Est. Nell'ambasciata italiana a Tirana, dal 12 dicembre 1985, sei membri della famiglia Popa erano rimasti bloccati e non c'era segno di sbloccare la situazione. A quanto pare, ciò che è iniziato in Albania non è stato un cambiamento doloroso come in Romania, perché i cambiamenti in Albania sarebbero stati più soft, coinvolgendo solo le ambasciate.

La sistemazione presso l'ambasciata italiana di sei cittadini albanesi della famiglia Popa, dal dicembre 1985 al maggio 1990, ha ostacolato notevolmente le relazioni bilaterali, che stavano ricevendo un certo sviluppo. Esteriormente, entrambe le parti hanno trattato l'evento con una delicatezza esemplare, ciascuna considerandosi vittima di qualcosa che andava oltre le sue possibilità per sbloccare la situazione creata. Nonostante lo stato quasi congelato del rapporto, sono stati fatti tentativi con artifici per ignorarlo, sperando in una soluzione attraverso un impegno "faticoso".

La partenza della famiglia Popa in Italia nel maggio 1990 sarebbe stata seguita da un afflusso massiccio nelle ambasciate il 13 luglio dello stesso anno e sarebbe culminata nella spettacolare partenza di oltre 5.500 cittadini con sei barche verso le coste italiane.

Nelle analisi che sono state fatte e continuano a essere fatte di volta in volta durante le commemorazioni sui processi democratici in Albania,

l'attenzione è concentrata sul massiccio superamento dei muri delle ambasciate a Tirana, come prima azione dell'esplosione del desiderio di libertà e democrazia degli albanesi, che aprirà la strada a tutti i processi successivi, che alla fine portarono alla presa del potere di un regime democratico il 22 marzo 1992. La prima scintilla, il sacrificio di sei membri della famiglia Popa, è stata dimenticata.

Lavorare con connazionali e cittadini albanesi è uno dei doveri permanenti di una missione all'estero; ma a differenza di oggi, prima del 1992, questo compito era concepito in modo molto diverso ed era piuttosto complesso, a differenza di quanto si scrive sulle storie delle diaspore albanesi del dopoguerra, fatte da fuggitivi e sabotatori.

In Italia, l'ambasciatore Dervishi ha avuto modo di conoscere quei fenomeni, non direttamente, in quanto si sono estinti alla fine degli anni '50, ma attraverso le loro conseguenze. In Italia, egli si fece la convinzione che la storia del sabotaggio e della sicurezza fosse un grande gioco, giocato a spese di coloro che avevano lasciato il paese, nella speranza che avrebbero preso il potere con gruppi di sabotatori e con il sostegno dei paesi occidentali, dove si erano rifugiati, in un momento in cui Yalta aveva definito i confini di due diversi sistemi ideologici e dei relativi stati. Il rovesciamento del regime comunista di Enver Hoxha significò anche un cambiamento nei confini dei due blocchi, che continuarono ad esistere fino alla fine della Guerra Fredda, con la caduta del muro di Berlino. La possibilità di prendere il potere con i sabotatori era solo una fantasia, in quanto non c'erano condizioni logistiche o un reale supporto dentro e fuori il Paese. Mentre in Polonia, Ungheria e Cecoslovacchia, sforzi molto

più seri erano falliti e in condizioni molto più favorevoli all'interno del paese.

Dopo il 12 dicembre 1990, con la creazione del Partito Democratico e poi di altri partiti politici, cioè con la proclamazione del sistema pluralista nel nostro Paese, è nata naturalmente la necessità di stabilire legami e rapporti con i partiti fratelli in Italia.

All'inizio, tutti i partiti cercavano il proprio vantaggio, a partire principalmente dalla somiglianza di nome dei partiti. Ci è voluto molto tempo prima che i nostri partiti raggiungessero le necessarie approssimazioni, per formare ogni partito secondo gli standard europei, ma anche per imparare a coesistere nello stesso sistema con i partiti opposti, come parte necessaria della struttura statale in una società democratica.

Dalla creazione dei primi partiti, i principali leader di Democratici, Repubblicani e Socialdemocratici si sono precipitati a Roma per trovare i loro omologhi. In mancanza di contatti e conoscenze, ma anche per difficoltà tecniche e finanziarie, la maggior parte di loro si è rivolta all'ambasciata albanese, dove senza alcuna differenza o discriminazione, hanno trovato pieno appoggio e senza riserve.

L'Ambasciata albanese a Roma, oltre a seguire le problematiche legate al suo normale lavoro, ha visto in questa attività un compito primario, non con l'occhio del partito, ma come uno dei modi più importanti di dare un servizio per gettare solide basi per il nuovo sistema sociale e statale, che stava crescendo in Albania. D'altra parte, i leader dei principali partiti italiani, nei contatti che stavano stabilendo con i loro nuovi e ancora

sconosciuti partner albanesi, volevano la presenza e la "raccomandazione" dell'ambasciata, che come organo ufficiale garantiva che avesse a che fare con i rappresentanti legali e con persone serie.

In Italia Dervishi, potè notare quale posizione occupa l'Albania nell'arena della politica estera e negli obiettivi geostrategici dell'Europa e della nostra Regione nonché il ruolo in questi spazi; questo ruolo spesso non corrisponde alle idee e agli atteggiamenti dell'establishment albanese, che alimenta, secondo l'opinione del Paese, una filosofia completamente opposta e una mentalità di falsa fattorizzazione e protagonismo, semplicemente per mantenere il potere all'interno del Paese. Operando principalmente nei paesi vicini e nella regione come Italia, Turchia, Romania, Grecia, ecc., egli conclude che le grandi potenze, sia in Occidente che in Oriente, hanno da tempo costruito le loro relazioni con l'Albania sulla base degli atteggiamenti albanesi, considerando principalmente i rapporti con i paesi vicini dei Balcani e la questione albanese in particolare. L'atteggiamento dello Stato albanese verso i diritti delle minoranze, principalmente quelle originarie dei paesi vicini, ha creato interessi con i paesi vicini e ha condizionato la scelta di grandi alleati strategici. Quando la politica albanese riuscirà a stabilire un rapporto equilibrato tra questi fattori, l'Albania diventerà un luogo sicuro per gli investimenti, senza la necessità che una leadership politica sopravvaluti la creazione di relazioni per simpatie personali con importanti leader politici in tutto il mondo o con potenti uomini d'affari privati stranieri.

Con lo slogan "Noi governiamo e il mondo ci aiuta", negli anni si è coltivata la mentalità sbagliata che l'Occidente e l'America avevano

bisogno di noi albanesi, quindi hanno il dovere di aiutarci, perché abbiamo tra le mani la stabilità della Regione e cose simili. Ma, la cosa peggiore è che questo modo di pensare ha coltivato una sorta di pigrizia e l'aspettativa di tutto dall'estero, istituzionalizzando gli aiuti esteri in sostituzione di ciò che noi stessi dobbiamo fare nel campo dell'economia o delle riforme sociali e delle politiche all'interno del paese. Nel corso dei decenni, ciò ha portato a una distorsione dell'opinione pubblica del paese, creando l'impressione sbagliata di misurare il lavoro del futuro governo non dalle riforme o dai seri investimenti fatti, ma dalla sua capacità di raccogliere e assicurarsi aiuti dall'estero.

Nel periodo 1991-92 numerose delegazioni provenienti in Italia dall'Albania o viceversa, hanno seguito progetti più interessanti. Sembrava che l'Albania fosse passata sotto il patrocinio dell'Italia, in attesa di un Piano Marshall. Nel frattempo, i progetti e le decisioni prese dalla riunione congiunta dei due governi e dalle numerose commissioni per decine di miliardi di lire, non si sono concretizzati.

In una delle interviste alla stampa italiana, l'ambasciatore Dervishi avrebbe sottolineato che << l'Albania ha bisogno di un piano Marshall. Tirana potrebbe trasformarsi in un laboratorio della società post-comunista >>. Senza negare la necessità degli aiuti italiani in tempi difficili, egli li descrive come aspirine che aiutano ad abbassare la temperatura... << Se metà dell'importo speso per le scorte alimentari arrivasse sotto forma di prestiti finanziari, la situazione sarebbe migliore, sia per l'Economia albanese sia per sviluppare relazioni bilaterali più forti con l'Italia... A Tirana non vogliono più sentire la parola "aiuto", ma vogliono sostituirla con la parola

"cooperazione". La cooperazione è il miglior aiuto, sia per l'Albania di oggi, sia per le relazioni bilaterali di oggi e per il futuro>>.

Nel 1992 le complesse relazioni tra l'Italia e l'Albania hanno assunto un carattere diverso. Le scene bibliche dei profughi albanesi su navi dirottate attraverso l'Adriatico e le scene drammatiche sulle coste e nei porti italiani cominciarono a essere dimenticate, mentre in Albania si stava svolgendo l'ultima fase di sviluppo democratico verso le elezioni del 22 marzo. Anche la situazione in Jugoslavia era diventata più chiara con il suo scioglimento e la creazione dei nuovi stati balcanici di Slovenia e Croazia il 25 giugno 1991, il Kosovo non ha creato problemi in quella fase. Il ruolo, ma anche gli ambiziosi interessi dell'Italia nei Balcani e in Albania, cominciarono a sbiadire con la crescente presenza di Stati Uniti, Germania, Vaticano, ecc. I contatti con la religione e con rappresentanti di diverse fedi religiose nell'attività di Dervishi all'estero si riflettono in una certa misura anche in questo libro. I primi incontri "segreti" con rappresentanti religiosi e laici, con associazioni e cardinali importanti per l'epoca, hanno permesso di portare in Albania una delle figure più brillanti della nazione albanese, Santa Madre Teresa; e ancora, l'apertura delle porte del Vaticano, che ha portato all'instaurazione di relazioni diplomatiche con il nostro Paese. Dervishi ha servito come ambasciatore in quattro dei paesi che rappresentano le quattro culture più importanti della fede religiosa e che hanno influenzato il mondo con la loro filosofia nel corso dei secoli; anche in Albania le religioni, oltre alle sinagoghe ebraiche, sono rappresentate al centro della capitale con quelle del culto musulmano, ortodosso e cattolico, dove i credenti delle varie religioni praticano i riti religiosi in

edifici, costruiti con contributi esterni. Egli crede che la fede in se stessi, per fare qualcosa per se stessi e per l'Albania, inizia con la pratica dei riti religiosi negli edifici di culto costruiti dalle comunità locali di ogni religione e non pregando nelle chiese e nelle moschee costruite con gli aiuti di altri. La funzione della diplomazia è quella di gestire le relazioni internazionali attraverso i negoziati. Come altre sfere sociali, anche la diplomazia è in continua trasformazione. Il mondo diplomatico costantemente si confronta tra "vecchio" e "nuovo". La teoria e la pratica della diplomazia devono confrontarsi e adattarsi costantemente agli sviluppi sociali. Tuttavia, quando l'ambiente sociale e politico richiede cambiamenti che vanno al di là delle "abitudini diplomatiche", bisogna fare attenzione che mentre vengono intrapresi i cambiamenti necessari, non vi sia alcun deterioramento, sia nella qualità della diplomazia che nel livello di conseguimento degli obiettivi che la comunità si aspetta vengano raggiunti. Negli anni 1990-1991, la diplomazia albanese ha compiuto diversi passi avanti nel percepire il processo di cambiamento in atto, non solo in Europa, ma anche in Albania. D'altra parte, va detto che anche in una parte della classe politica albanese c'era una percezione più avanzata della necessità di sviluppare le relazioni internazionali in riferimento alla promozione delle riforme democratiche all'interno del Paese. I diplomatici albanesi avevano superato da tempo le regole utilizzate fino ad allora. Senza ricevere alcuna indicazione diretta, ma solo con il loro intuito e il silenzioso "permesso" di Tirana, i rappresentanti di New York e di altri paesi erano entrati in contatto e dialogavano senza timore con i rappresentanti dei paesi, con i quali, fino ad allora, riunioni e conversazioni

erano severamente vietate, come gli Stati Uniti, Gran Bretagna, Israele, Sud Africa, ecc. Un tempo l'ambasciatore era l'emblema del suo Stato, era proprio come è scritto nel decreto del presidente: ambasciatore straordinario e plenipotenziario. Oggi, questo ruolo ha subito grandi cambiamenti. Questo non accade solo in Albania, è una novità per tutti i paesi del mondo. Le ragioni sono note: globalizzazione, apertura delle frontiere, inclusività, integrazione, ecc. Ed è cosa molto positiva. Secondo l'Ambasciatore Dervishi <<Un tempo questo era uno degli obiettivi principali: apertura, aumento dei contatti, comunicazione diretta. Ciò non sminuisce in alcun modo il ruolo e l'importanza dell'ambasciatore, anzi, gli dà più importanza, e allo stesso tempo rende il suo lavoro ancora più difficile; richiede più passione, dedizione, qualità e lungimiranza, perché le dinamiche hanno velocità vertiginosa, la concorrenza si è fatta più forte, visto che ormai tutti si occupano di politica estera, sia metà della popolazione all'estero che ciò che resta all'interno del Paese. Ora vengono promossi sempre di più ambasciatori onorari, comprese personalità nel campo delle lettere, dell'arte o dello sport, consoli onorari o qualsiasi personalità della diaspora. Ma nessuna di queste funzioni, che di fatto fanno parte del nostro lavoro, sostituisce l'importanza e il grande potere dell'ambasciatore di Stato. Le conoscenze e i contatti dei nostri politici e dei funzionari di governo con i loro omologhi nel mondo, a volte, rendono trascurato o ignorato il ruolo di ambasciatore nell'agenda delle nostre autorità, ma questo non diminuisce il ruolo e non avere lunga durata, poiché l'agenda e la memoria dell'ambasciata sono l'unica cosa che hanno forte potere e longevità>>.